

GENEROVAŤ

DIVADLO PRE 21. STOROČIE

↓
24/25
november
2023

↓
20. ročník medzinárodnej
Banskobystrickej
teatrologickej konferencie

↓
Fakulta dramatických umení
Akadémie umení v Banskej
Bystrici, Horná ulica 95

Organizátori

Fakulta dramatických umení
Akadémia umení v Banskej Bystrici
Ústav divadelnej a filmovej vedy
Centra vied o umení Slovenskej akadémie vied

Miesto konania

Fakulta dramatických umení
Akadémia umení v Banskej Bystrici
Horná 95, Banská Bystrica

Rokovacie jazyky

slovenský, anglický, český

Vedecký a programový výbor

prof. MgA. Jan Vedral, PhD.
prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.
prof. Matúš Olha, PhD.
prof. Peter Pavlac
dr. Paweł Płoski
doc. PhDr. Elena Knopová, PhD.

Organizačný výbor

doc. PhDr. Elena Knopová, PhD.
Mgr. art. Petra Kovalčíková, ArtD.
Mgr. art. Barbora Špániková, ArtD.
Mgr. art. Janka Ovšonková
Mgr. art. Lucia Katreniak Rakúsová
Mgr. art. Peter Galdík

Ako hlavný partner podporil
z verejných zdrojov
Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Konferencia sa koná v rámci riešenia projektu
APVV-19-0522 Tvorba a kritika hodnôt v súčasnom
umení (výtvarné umenie, divadlo, film).

 APVV

SPRIEVODNÝ PROGRAM

21 – 23/11/2023/UTOROK – ŠTVRTOK

Lektori Andrej Kalinka a Milan Kozánek

Vždy o 10:00–13:00 hod. a o 14:00–17:00 hod.

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AU
MIESTNOSŤ Č. 222 (POHYBOVKA)

Workshop Tvorivé zdroje performera

Workshop je zameraný na potenciál tvorivého zdroja performeru už priamo v procese tvorby. Jednou z úloh bude hľadanie zdrojov pre tvorivý proces, ktoré umožňujú otvoriť cesty k rozličným postupom a neprebádaným prepojeniam umeleckého materiálu. Počiatkové impulzy budú vychádzať z anatómie pohybu a tela, z hry na hudobných nástrojoch, z práce s textom alebo tiež výtvarným objektom a materiálom. Pri práci s každou z týchto zložiek má nezastupiteľné miesto rytmus, a preto v priebehu rôznych fáz workshopu bude tento aspekt rozvíjaný.

23/11/2023/ŠTVRTOK

Lektor Viliam Dočolomanský

17:00–20:00 hod.

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AU
DIVADLO AKADEMIE UMENÍ – VEĽKÁ SÁLA

Masterclass Viliama Dočolomanského

Viliam Dočolomanský je uznávaný a oceňovaný režisér a umelecký riaditeľ medzinárodného divadelného štúdia Farma v jeskyni, ktoré sa zameriava na tvorbu, vývoj a výskum ľudského prejavu. Súčasná tvorba súboru prekračuje hranice žánrov fyzického, tanečného či hudobného divadla. Vychádza z dlhodobého výskumu, ktorý je zameraný na odovzdávanie ľudskej skúsenosti za hranicami slov a limitov bežného chápania, napr. odkazy na menšinové kultúry, hudbu, fyzický prejav, atmosféru a skutočnosti spojené s konkrétnym miestom. Masterclass má formu interaktívnej prednášky spojenej s premietaním a diskusiou.

PROGRAM KONFERENCIE

24 / 11 / 2023 / PIATOK

09:00 – 10:30 **Registrácia účastníkov**

10:30 – 11:00 **Privítanie účastníkov**

Michal Murin

REKTOR AKADÉMIE UMENÍ V BANSKEJ BYSTRICI

Martin Palúch

RIADITEĽ ÚSTAVU DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY
CENTRA VIED O UMENÍ SAV

Elena Knopová

VEDECKÁ GARANTKA KONFERENCIE

11:00 – 12:30 **Blok vedie Miloš Mistrík**

↓

Peter Himič

Hľadanie continuity (K situácii prešovského
profesionálneho divadla na prelome tisícročí)

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADÉMIE UMENÍ
V BANSKEJ BYSTRICI

↓

Matúš Ol'ha

Režisér Jozef Prázmári vo svetle archívu Štefana Hudáka

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADÉMIE UMENÍ
V BANSKEJ BYSTRICI

↓

Věra Velemanová

Marek Čpin a jeho návraty k avantgarde

INŠTITÚT UMENIA - DIVADELNÝ ÚSTAV PRAHA

↓

Jaroslav Daubrava

„Oceľ a obrazovky“

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADÉMIE UMENÍ
V BANSKEJ BYSTRICI

Diskusia

12:45 – 14:00 **Obedná prestávka**

14:00 – 14:30 **Keynote speech**

↓

Amos Fergombe

Krízy v reprezentácii a súčasnom písaní: nicht schlafen od Alaina Platela

POLYTECHNICKÁ UNIVERZITA HAUTS-DE-FRANCE, VALENCIENNES

14:30 – 16:15 **Blok vedie Elena Knopová**

↓

Miloš Mistrík

Divadlo pohybu a Viliam Dočolomanský

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY CENTRA VIED O UMENÍ SAV; FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADÉMIE UMENÍ V BANSKEJ BYSTRICI

↓

Michal Denci

Romeo Castellucci: potreba divadla

DIVADELNÁ FAKULTA VYSOKEJ ŠKOLY MÚZICKÝCH UMENÍ V BRATISLAVE

↓

Vladislava Fekete

Každodennosť a autobiografia umelca ako princíp tvorby v performatívnom umení

DIVADELNÁ FAKULTA VYSOKEJ ŠKOLY MÚZICKÝCH UMENÍ V BRATISLAVE

Beata Popczyk-Szczęsna

Intermediálna performance v poľskom divadle

21. storočia – vybrané príklady

INŠTITÚT KULTÚRNYCH ŠTÚDIÍ, FAKULTA HUMANITNÝCH VIED SLIEZSKEJ UNIVERZITY V KATOVICIACH

Diskusia

16:15 – 16:30

Krátka prestávka

16:30 – 18:00

Blok vedie Matúš Oľha

↓

Elena Knopová

Možnosti divadla ako spoločensky účinného média v spoločnosti pluralitnej demokracie

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY

CENTRA VIED O UMENÍ SAV; FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADÉMIE UMENÍ V BANSKEJ BYSTRICI

↓

Zuzana Timčíková

Kvalitatívny výskum divadelného publika ako hodnota divadla 21. storočia

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY

CENTRA VIED O UMENÍ SAV

↓

Dagmar Podmaková

Divadlo na rozhraní hľadania témy a formy na pozadí potrieb spoločnosti

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY

CENTRA VIED O UMENÍ SAV

Milan Hrbek

Súčasné slovenské divadlo (ne)dobrovoľne
v nedivadelných priestoroch

KULTÚRNE CENTRUM HVIEZDNE NOCI

Katarína Burdová

Keď kráter začne dýchať... umením

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADEMIE UMENÍ

V BANSKEJ BYSTRICI

Diskusia

18:00 – 19:00

Večera

19:00 – 20:00

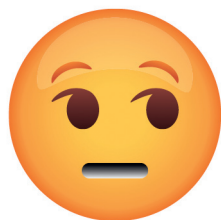
Divadelné predstavenie (monodráma)

Stephen Chbosky: **Charlieho malé tajomstvá**

Dramatizácia, úprava, réžia Tereza Mankovecká;
scénografia Marcela Záchenská; pedagogické vedenie
Petra Kovalčíková

Účinkuje Norbert Čabala

Divadlo Akadémie umení v Banskej Bystrici, malé štúdio

PROGRAM KONFERENCIE

25 / 11 / 2023 / SOBOTA

10:00 – 12:00

Blok vedie **Peter Himič**

↓

Dagmar Podmaková

Slovensko a jeho „teátro“

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY CENTRA VIED

O UMENÍ SAV

↓

Jan Vedral

Narcistické divadlo

DIVADELNÁ FAKULTA AKADÉMIE MÚZICKÝCH UMENÍ

V PRAHE; DIVADLO NA VINOHRADECH

↓

Michal Babiak

Koniec umenia postmodernity a výzvy novej

epistémy

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO

V BRATISLAVE

↓

Viktor Hájek

Divadelná inscenácia prizmou objektovo

orientovanej ontológie

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Diskusia

12:00 – 13:00

Obedná prestávka

13:00 – 15:30

Časť venovaná doktorandom

Blok vedie **Elena Knopová**

Nikol Martinková Burianová

Intermedialita a divadlo

FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVEJ UNIVERZITY

Jiří Svoboda

Otázka disciplíny v Suzukiho metóde hereckého tréningu

DIVADELNÁ FAKULTA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMENÍ
V PRAHE

Adam Nagy

Koncepcia individuálneho tela v tvorbe nezávislého zoskupenia ODIVO

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY CENTRA VIED
O UMENÍ SAV

Klára Madunická

Chasing waterfalls: vstup umelej inteligencie do hudobného divadla

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY CENTRA VIED O
UMENÍ SAV

Tamara Vajdíková

Koncept generatívnej kreativity v divadelných textoch písaných umelou inteligenciou

ÚSTAV DIVADELNEJ A FILMOVEJ VEDY CENTRA VIED
O UMENÍ SAV

Daniela Palaščáková – Jaroslava Sisáková
Perspektívy financovania profesionálneho divadla na Slovensku

EKONOMICKÁ FAKULTA TECHNICKEJ UNIVERZITY
V KOŠICIACH - FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ
AKADÉMIE UMENÍ V BANSKEJ BYSTRICI

Diskusia

15:30 – 16:00

Záverečná zhrňujúca diskusia

Občerstvenie

ABSTRAKTY

GENEROVAŤ

Hľadanie kontinuity (K situácii prešovského profesionálneho divadla na prelome tisícročí)

Mgr. Peter Himič, PhD.

ABSTRAKT Napätie medzi retrográdnymi a progresívnymi prúdmi v divadle je často chápané ako nevyhnutný vývinový konflikt medzi tzv. prevádzkovým (profesionálnym, zriaďovaným, atď.) a alternatívnym (neprofesionálnym, nezriaďovaným, atď.) divadlom. V dejinách slovenského divadla zaznamenávame mnoho príkladov, keď inšpiratívne podnety prichádzali do profesionálneho prostredia z tzv. opačnej strany. Ale aj profesionáli narúšali ustálené režijnó-interpretačné postupy zakorenené v profesionálnom divadle. Mnohé takéto aktivity sú pomerne dobre zmapované. Ako však vyzerala dynamika premeny priamo v jednotlivých súboroch? Bol to vývin skokový alebo postupný? Mal lineárnu podobu alebo išlo o točenie sa v kruhu? Čo znamenali odchody silných osobností pre budúcnosť súboru? Príspevok sa zameriava na dopady skončenia spolupráce divadla s výraznými tvorivými osobnosťami, ktorých činnosť mala podobu intenzívnych intervencií do poetologicky uzavretého telesa, a to na príklade situácie prešovského profesionálneho divadla na prelome tisícročí (Divadlo Alexandra Duchnoviča, Divadlo Jonáša Záborského).

KLÚČOVÉ SLOVÁ DIVADLO ALEXANDRA DUCHNOVIČA, DIVADLO JONÁŠA ZÁBORSKÉHO, DRAMATURGIA, TÉMA, ALTERNATÍVA, BLAHO UHLÁR

Režisér Jozef Prážmári vo svetle archívu Štefana Hudáka

prof. Matúš Olša, PhD.

ABSTRAKT Jozef Prážmári (1943) patril od sedemdesiatych rokov minulého storočia k režisérom, ktorí formovali nové divadelné prístupy v rôznych divadlách, profesionálnych i ochotníckych. Pracoval najmä na východnom Slovensku a istý čas úzko spolupracoval so scénografom Štefanom Hudákom. V archíve Š. Hudáka nachádzame svedectvo o ich nekonvenčnom chápaní divadelného tvaru, predovšetkým v Malom divadelnom štúdiu v Košiciach (1976 - 1978). Inscenácie, ktoré spolu vy-

tvorili v tvorivom tíme HOP (Štefan Hudák, Štefan Ol'ha, Jozef Prázmári) sa dočkali v čase svojho vzniku zaslúženej pozornosti a ocenenia od odbornej aj širokej verejnosti. Rozsahom nie veľká, ale významom veľmi prínosná spolupráca týchto divadelníkov môže byť aj dnes inšpiráciou pri hľadaní nových výrazových prostriedkov v divadelnej tvorbe.

KLÚČOVÉ SLOVÁ JOZEF PRÁŽMÁRI, ŠTEFAN HUDÁK, MALÉ DIVADELNÉ ŠTÚDIO KOŠICE, RÉŽIA, SCÉNOGRAFIA

Marek Cpin a jeho návraty k avantgarde

Mgr et. Mgr. Věra Velemanová

ABSTRAKT Marek Cpin (1979) sa narodil v slovenskej Nitre, ale vyštudoval Janáčkovu akadémiu múzických umení v Brne a podstatná časť jeho tvorby náleží českému divadlu, ktoré obohacuje svojou výraznou scénografickou prácou už od roku 2000 (v databáze Divadelného ústavu v Prahe zaznamenávame zatiaľ 173 položiek). Jeho scénografia, akokoľvek výtvarne svojbytná a originálna, vždy čerpá základnú inšpiráciu v dramatickom texte. Od toho sa odvíja slohové ukotvenie, v ktorom sa výtvarná podoba inscenácie nesie. Príkladom môžu byť niektoré inscenácie v Divadle Na zábradlí, v Divadle v Dlouhé ai., kde do veľkej miery a veľmi poučene pracoval s niektorými postupmi a znakmi medzivojnovnej avantgardy. Príspevok sa pokúsi na konkrétnych príkladoch ukázať tieto tendencie v Cpinovej tvorbe a zaradiť ich do širšieho kontextu nielen českej scénografie, ktorá vykazuje po ére postmodernity a postupného pretavovania akčnej scénografie do nových foriem vôľu po zhodnocovaní predchádzajúcich štýlovo silných etáp.

KLÚČOVÉ SLOVÁ ČESKÉ DIVADLO 20. A 21. STOROČIA, SCÉNOGRAFIA, AVANTGARDA, NÁVRATY

„Ocel' a obrazovky“

Mgr. art.: Jaroslav Daubrava, ArtD.

ABSTRAKT Príspevok sa bude zaoberať odklonom od expresionistickej scénografie Emila Pirchana a Ludwiga Sieverta, ktorá vyvierala

z myslenia „Novej vecnosti“, na príkladoch scénografií László Moholy Nagya a Träugota Müllera

KLÚČOVÉ SLOVÁ EXPRESIONIZMUS, LUDWIG SIEVERT, EMIL PIRCHAN, NOVÁ VECNOŠŤ, NOVÁ OBJEKTIVITA, LÁSZLÓ MOHOLY NAGY, TRÄUGOT MÜLLER, FILM, PROJEKCIA

Krízy v reprezentácii a súčasnom písaní: nicht schlafen od Alaina Plately

prof. Amos Fergombe

ABSTRAKT Keď sa približujeme k súčasnosti, často je potrebné najprv preskúmať reminiscencie na drámy minulosti. Umeľcov, ktorí kráčajú cestou tvorby, obklopuje ich okolie. Citlivo vnímajú hrozbu každej krízy či katastrofy. Ženie ich naliehavá potreba podrobiť javisko a svet skúške. Ako svedkovia svojej doby sa javia ako pozorovatelia a prieskumníci, ktorí načúvajú tragédiám a sťažnostiam sveta. Toto súčasné ukotvenie je pre prístup belgického choreografa a režiséra Alaina Plately charakteristické. Venujúc pozornosť telesnosti, Platel sa nikdy neprestal zaoberať krízami našej doby.

Inscenácia nicht schlafen vytvorená v roku 2016 kladie dôraz na prístup, ktorý charakterizuje umelecká a estetická hybridizácia, skúmanie tiel a stavu sveta prostredníctvom nenápadnej spleti väzieb medzi minulosťou a prítomnosťou. Zároveň v rámci tohto prístupu skúma znamenia doby a otrasy drám, ktoré sa priebežne objavujú. Tento príspevok sa zaoberá krízami v reprezentácii, ktoré sublimujú v jedinečnom písme tiel a hudby.

KLÚČOVÉ SLOVÁ TELÁ, DRÁMY, KATASTROFA, REPREZENTÁCIA, PÍSANIE

Divadlo pohybu a Viliam Dočolomanský

prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.

ABSTRAKT Divadlo pohybu zahŕňa v sebe množstvo variantov, ktoré sa neustále vyvíjajú a variujú. Dá sa to pozorovať aj na príklade insce-

nácií Viliama Dočolomanského, ktorý nezostal pri svojich prvých úspešných umeleckých výsledkoch, ale stále sa so súborom pokúša o obnovenie a premeny výrazu a o nové formy a obsahy svojich inscenácií. Keby sme ho porovnali s niektorými dávnejšími zvestovateľmi pohybového divadla (napr. Laban, Jaques-Dalcroze, Wigmanová), ktorí odmietli umenie baletu ako priveľmi zviazané prísnymi pravidlami, zistili by sme, že aj oni sami boli z dnešného hľadiska priveľmi koncentrovaní na jeden cieľ a nehľadali tak nástojčivo nové cesty, ako sa to deje dnes.

KLÚČOVÉ SLOVÁ POHYBOVÉ DIVADLO, AVANTGARDA, RYTMIKA, NONVERBÁLNE DIVADLO, FARMA V JASKYNI

Romeo Castellucci: potreba divadla

Dott. Michał Denci, PhD.

ABSTRAKT Ekosystémy na Zemi by bez človeka pravdepodobne prosperovali. Človek však existuje, a tak organizmy na tejto planéte musia čeliť klimatickej kríze. Pokiaľ máme záujem zachovať svoj druh, a teda život na Zemi, musíme prestať plytvať prírodnými zdrojmi a robiť len veci, ktoré majú pre ľudskú existenciu zmysel. Každý, kto sa zaoberá divadlom, by si v tejto súvislosti mal položiť otázku: načo nám je divadlo? Tragédia ako srdce divadla stojí v centre tvorby Romea Castellucciho. Príspevok analyzuje vybrané Castellucciho diela v kontexte 21. storočia.

KLÚČOVÉ SLOVÁ TRAGÉDIA, KLIMATICKÁ KRÍZA, VIRTUÁLNY SVET, ROMEO CASTELLUCCI

Každodennosť a autobiografia umelca ako princíp tvorby v performatívnom umení

doc. Mgr. art. Vladislava Fekete, ArtD.

ABSTRAKT Každodenný život je sociálnym priestorom na pozadí ktorého vznikajú performatívne postupy. Pochopiť divadlo znamená pochopiť a vážiť si každodennosť – najobyčajnejší a zároveň najnáročnejší rozmer života. Keď hovoríme o autobiografických princípoch v scénických umeniach, pohybujeme sa na poli prezentovania autentických segmentov

každodenného života performerov, ale aj prehodnocovania aktuálnych spoločenských a politických otázok, ktoré vplývajú na bežný život tvorcov. Sú to dva póly, ktoré prenikli do scénických procesov od druhej polovice 20. storočia. Priniesli postupy, ktoré boli pre scénické umenia nové, respektíve v takej podobe dovtedy nevyužívané, a objavujú sa dodnes. Príspevok sa zaoberá aj mierou autenticity a fikcie v performatívnych dielach, koreňmi postupu – od každodennosti k autobiografii a príkladmi z domácej a zahraničnej performatívnej praxe.

KLÚČOVÉ SLOVÁ KAŽDODENNOSŤ, AUTOBIOGRAFIA, SCÉNICKÉ UMENIA, AUTENTICITA, FIKCIA

Pozn.: Príspevok vznikol na základe habilitačnej prednášky autorky na Katedre divadelných štúdií DF VŠMU.

Intermediálna performancia v poľskom divadle

21. storočia – vybrané príklady

Dr hab. Beata Popczyk-Szczęsna, prof. UŚ

ABSTRAKT V mojom príspevku by som sa rada venovala niekoľkým poľským divadelným inscenáciám s biografickými prvkami, v ktorých je zobrazovanie biografie jasným príkladom intermediality a remediácie v nedávnom vývoji scénického umenia. Zvláštna pozornosť je venovaná tvorivým stratégiám poľských režisérov/dramatikov, ktorí pochádzajú z rôznych generácií a reprezentujú rôzne umelecké štýly a postupy (napr. Krystian Lupa, Remigiusz Brzyk, Wojtek Ziemilski). Poľskí tvorcovia používajú rôzne inscenačné stratégie pri procese prenosu stôp života na javisko. Mnohé z týchto metód sú realizované vo forme intermediálnych vzťahov daného objektu (konania) so „starými“ a/alebo „novými“ audiovizuálnymi technológiami. Mnohé z nich oscilujú medzi emocionálne zaangažovaným divákom a odcudzenosťou od tvorivého aktu. V príspevku sa pokúsím vysvetliť ako intermediálny diskurz prítomný v predstaveniach korešponduje s rôznymi druhmi biografických postupov v praxi poľského divadla 21. storočia.

KLÚČOVÉ SLOVÁ INTERMEDIÁLNA PERFORMANCIA, REMEDIÁCIA, INTERMEDIÁLNY DISKURZ, BIOGRAFICKÉ DIVADLO

Možnosti divadla ako spoločensky účinného média v spoločnosti pluralitnej demokracie

doc. PhDr. Elena Knopová, PhD.

ABSTRAKT Na konci 20. storočia sa objavili snahy opäť reformovať prevládajúce divadelné modely novými prostriedkami. Mimézis založené na dramatickej narácii vystriedala sila sugestívneho scénického obrazu, často čerpajúceho inšpirácie zo sebareflexívneho konceptuálneho umenia. Úsilie vytvárať reálnu situáciu „tu a teraz“ premenilo diváka na aktívneho spolutvorcu scénického diela – subjekt, ktorý sa emancipoval a v divadle hľadá predovšetkým potvrdenie svojho individualizmu v aktívnej konzumácii. Kríza reprezentácie, ktorá je príznačná pre pluralitné podoby divadla, a rovnako pluralitné podmienky modernej demokracie, viedla k otázkam o možnosti či nemožnosti zobrazit' svet v jeho disonantných podobách, ale najmä k otázkam oprávnenosti či (politickej) korektnosti pluralitných reprezentácií všeobecne – kto, koho, ako a akým právom zastupuje. Aké sú však v takýchto podmienkach možnosti divadla ako spoločensky účinného média a divadla, ktoré by nestratilo schopnosti kolektívnej či kolaboratívnej predstavivosti?

KLÚČOVÉ SLOVÁ POLITICKÉ DIVADLO, EMANCIPOVANÝ DIVÁK, KRÍZA, REPREZENTÁCIA, HODNOTY, IMAGINATÍVNOSŤ, DIVADELNÝ ÚČINOK

Kvalitatívny výskum divadelného publika ako hodnota divadla 21. storočia

Mgr. Zuzana Timčíková, PhD.

ABSTRAKT Je zaujímavé sledovať pomerne bohaté, aj keď nesporne ideologicky motivované snahy spoznať myslenie divadelného (a nielen) diváka pred rokom 1989. Po roku 1990 bola tradícia kvalitatívnych výskumov pretrhnutá a jediný výpovednejší výskum divadelného publika na Slovensku, iniciovaný potrebou zachytiť premeny divadelného diváka na pozadí transformácie slovenskej spoločnosti a divadelnej kultúry, sa realizoval v roku 1996. V súčasnosti u nás nebadať žiadne veľké, koncentrované a systematicky vyvíjané úsilie o poznávanie diváckej men-

talítty a diváckej recepcie divadelných diel. Autorka si preto v príspevku kladie otázky, akú hodnotu by mohol priniesť výskum publika do divadla a v čom nám môžu byť výskumy a prieskumy publika realizované v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 20. storočia inšpiráciou dnes.

KLÚČOVÉ SLOVÁ DIVÁK, PUBLIKUM, KVALITATÍVNY VÝSKUM, RECEPCIA, VÝSKUM PUBLIKA

Súčasnú slovenské divadlo (ne)dobrovoľne v nediadelných priestoroch

Mgr. Milan Hrbek, PhD.

ABSTRAKT Príspevok reflektuje viacero prístupov, akými je možné priniesť divadelné inscenácie a performancie do priestorov, ktoré na tento účel primárne neslúžia. Zaužívaný pojem „site specific“ už v mnohých prípadoch nie je aktuálny, pretože takéto inscenácie/performance sú prenosné, t. j., nevznikajú na mieru pre konkrétny priestor, hoci stále tento priestor stavajú do konotácií, ktoré sa objavujú až dodatočne, mimovoľne. Dôvody sú rôzne – či už ide o kultúrnu diverzifikáciu spojenú so vznikom kultúrnych centier v menších slovenských mestách, ktoré nedisponujú divadelnou sálou, potrebu autenticity umeleckého vyjadrenia, alebo skromnejšie technické zázemie. Riešením bývajú častokrát komorné inscenácie, najmä monodrámy, nenáročné na veľkosť priestoru a technické vybavenie. Ďalšou možnosťou je prenesenie inscenácie/performance z interiéru do exteriéru aj s možným rizikom pozmenenia niektorých semiotických znakov.

KLÚČOVÉ SLOVÁ SITE SPECIFIC, KULTÚRNE CENTRUM, MONODRÁMA, PERFORMANCIA

Keď kráter začne dýchať... umením

Mgr. art. Katarína Burdová, Ph.D

ABSTRAKT Začiatok 21. storočia je návratom obyvateľov veľkomiest na vidiek za účelom hľadania opätovného súzvuku s prírodou. Jedným z takýchto útočísk (nielen) pre mladých tvorcov sa stala Banská

Štiavnica, podmaňujúce historické mesto v centre Štiavnických vrchov vytvorených vulkanickou činnosťou. Jej genius loci očaril nemálo umeleckých zoskupení, ktoré sa v ostatných dvoch dekádach pričínili o množstvo atraktívnych a inovatívnych divadelných projektov a multižánrových festivalov. Prázdne chátrajúce budovy bývalých fabrik a závodov na jednej strane a opustené architektonické skvosty na strane druhej, romantické nádvorja či prírodné scenérie priam provokujú k využitiu týchto priestorov pre takú formu divadla, akou je site-specific. Ako prví „prijali výzvu“ organizátori festivalu Kreater – festival site-specific tvorby. O pár rokov neskôr začala Štiavnica hostiť obdobný festival Vlnoplocha, ktorý sa dostal do povedomia širšej verejnosti vďaka úspešnému imerznému divadelnému projektu Kosmopol. A tak sa z krátera štiavnického stratovulkánu stalo mesto, ktoré každý rok na pár dní začne dýchať umením.

KLÚČOVÉ SLOVÁ BANSKÁ ŠTIAVNICA, FESTIVAL, DIVADLO, PREDSTAVENIE, SITE-SPECIFIC, IMERZNÉ DIVADLO, KREATER, VLNOPLOCHA, KOSMOPOL

Slovensko a jeho „teátro“

PhDr. Dagmar Podmaková, CSc.

ABSTRAKT Dramaturgická rozmanitosť divadiel a divadelných skupín ponúka bohaté témy na zamyslenie (sa). Spájajúce a rozdeľujúce vektory vypovedajúce o spoločnosti navodzujú skôr pesimistické výhľady než optimistické prognózy. Zatiaľ čo deväťdesiate roky 20. storočia charakterizovalo odmietanie umeleckých výsledkov normalizačného obdobia ako celku, prelom tisícročia otvoril aj pre divadelníkov možnosť prehodnocovať vybrané historické udalosti, vrátane traumy zo slovenského holokaustu, návrat ku klasike očami zaostávajúcej krajiny, objavenie dokumentárneho divadla. V poslednom desaťročí v inscenačnej podobe súčasných a starších diel možno odčítať negatívny obraz súdobej society. Jednu stranu prezentujú nové trendy divadla uprednostňujúce pohyb či slovo pred obraznosťou, neraz zostávajúce v rovine tézy, druhú zas láskyplný pohľad na človeka. Autorka na vybraných inscenáciách predostiera premeny divadelnej paradigmy

súčasnej postfaktuálnej doby s prebleskujúcimi aspektami neonormalizačného obdobia.

KLÚČOVÉ SLOVÁ DIVADLO, SPOLOČNOSŤ, POLITIKA, INSCENAČNÝ OBRAZ

Narcistické divadlo

prof. MgA. Jan Vedral, PhD.

ABSTRAKT Mnohé súčasné divadelné texty a divadelné a performatívne produkcie uprednostňujú subjektivitu a sebakúmanie pred skúmaním ľudského konania v medziľudských vzťahoch. Tým do istej miery popierajú podstatu drámy. Vzhliadanie divadla k sebe samému sa prejavuje jednak v jeho častej sebatematizácii ako média, jednak vo využívaní performatívnych a scénických postupov ako terapeutického nástroja na sebaopoznanie tvorcu. Od Tadeusza Kantora, ktorý stojí ako demiurg uprostred obrazov, ktoré externalizujú jeho skúsenosť so vzťahom medzi jednotlivcom a svetom, vedie cesta k produkciám, ktorých obsahom je často len sebaspytovanie vyjadrujúce intímny vzťah k sebe samému, často vlastné neprijatie seba samého. Ako kultúrny topos sa narcizmus chápe ako sebaláska, a tak sa môže javiť aj ono sebaaprezentovanie a ostentatívne sebaaprežívanie. Úvaha, ktorú chcem ponúknuť, však vychádza z psychologickéj koncepcie narcistickej poruchy osobnosti ako patologického prejavu „uväznenia vo vnútri žalára“ a z pohľadu na to, ako sa jej divadelnou tematizáciou v dnešnej kultúre posilňujú tendencie, ktorých dôsledky sú v priamom rozpore s požiadavkami odolnosti. Paradoxne sú však tento módný sebaavýskumný subjektivismus a módna odolnosť zároveň súčasťou tej istej paradigmy.

KLÚČOVÉ SLOVÁ DIVADLO AKO SEBAVÝSKUM, SEBASCÉNOVANIE, SUBJEKTIVIZMUS, NARCIZMUS, ODOLNOSŤ (REZILIENCIA)

Koniec umenia postmodernity a výzvy novej epistémy

doc. PhDr. Michal Babiak, CSc.

ABSTRAKT S nástupom nového tisícročia je čoraz evidentnejšie zoslabovanie vplyvu estetiky a poetiky postmodernity, ktorá sa formovala na sklonku predchádzajúceho milénia. Paradigma postmoderného umenia, založená na akceptovaní širokého pluralitného konceptu ideových a následne aj kultúrnych a umeleckých javov, od začiatku nového milénia nedokázala primeraným spôsobom komunikovať s meniacim sa spoločenským a politickým prostredím. Postmoderná téza o tzv. konci veľkých naratívov sa ukázala ako prekonaná. Od začiatku nového milénia v spoločenskom prostredí západnej kultúry sa čoraz viac profilovali dve zásadné koncepcie, ktoré sa stále výraznejšie dostávajú do vzájomnej konfrontácie. Jedna vychádza z tradične pravicového základu, tá druhá sa opiera o liberálno-ľavicové kategórie. Súčasný spoločensko-kultúrny moment je možné vnímať ako konfrontačný boj uvedených dvoch táborov, ktorý má za cieľ zodpovedať otázky ďalšieho smerovania a založenia západnej kultúry. Postmoderný sen o koexistencii najrozličnejších ideových smerovaní a rozličných estetických a umeleckých programov sa v súčasnosti rozplýva. Dnešná doba sa mení na bojisko, v ktorom umenie – vrátane toho dramatického – nestojí po boku. Starý problém konfrontácie a presadenia tzv. veľkých naratívov, o ktorom sa postmoderna domnievala, že je zažehnaný, sa opätovne nastoľuje. Aké sú ciele, prostriedky a prax týchto ideologických táborov a je možné na základe historického diskurzu predvídať víťazov a výsledok tohto boja? A do akej miery má víťazstvo jednej alebo druhej koncepcie šancu dostať príchut' Pyrrhových víťazstva?

KLÚČOVÉ SLOVÁ POSTMODERNA, PARADIGMA, EPISTÉMA, NARATÍV, UMENIE 21. STOROČIA, ZNOVUZRODENIE IDEOLOGICKÝCH KONFRONTÁCIÍ

Divadelná inscenácia prizmou objektovo orientovanej ontológie

Bc. Viktor Hájek

ABSTRAKT Príspevok vychádza z výskumu mojej diplomovej práce s názvom „Objektové divadlo: špekulatívny realizmus ako spôsob porozumenia inscenáciám bez deja“. V príspevku bude načrtnutý pohľad na súčasný trend v českom divadle. Pozrieme sa na to, ako je dnes možné ilustrovať koncepty súčasného filozofického diskurzu prostredníctvom umeleckého prejavu. Naznačíme presahy v oblastiach špekulatívneho realizmu a objektivej ontológie s trendom vizuálnej dramaturgie a objektového divadla.

KLÚČOVÉ SLOVÁ ANIMÁTOR, OBJEKTIVÉ DIVADLO, POST-BÁBKOVÉ DIVADLO, ŠPEKULATÍVNA FILOZOFIA

Intermedialita a divadlo

Mgr. Nikol Martinková Burianová

ABSTRAKT Príspevok sa zameria na premeny súčasného divadla, súvisiace s novými technológiami. V kontexte 21. storočia pozorujeme zásadné zmeny v naratívnych postupoch, napríklad vplyvom filmu alebo animácií. Tieto nové médiá sa využívajú na opätovné objavovanie javiskového umenia s ohľadom na herectvo (ktoré sa radikálne mení) a konfiguráciu scénického priestoru. Mediá predstavujú súčasne nástroj a nový priestor, dve kategórie, ktoré „transformujú modalitu myslenia a utváranie zmyslu“ (Éric Méchoulan). Vzniká hybridné divadlo, ktorého javiskové reprezentácie obnovujú postdramatické postupy ako dekonštrukciu konštitutívnych zložiek divadla. nabúranie základov divadla paradoxne oživuje jeho podstatu – divadelnosť uchopenú ako syntetickú a výrazovú záležitosť. Videoprojekcie vytvárajú novú vizuálnu textúru, v ktorej intermedialita pretvára nielen expresívnu modalitu, ale aj symbolistickú štruktúru divadla. Akým spôsobom slúžia médiá ako nástroj imaginácie či kritiky? A ako novovytvorené vizuálne prostredie stimuluje percepciu diváka?

KLÚČOVÉ SLOVÁ SÚČASNÉ DIVADLO, INTERMEDIALITA, VIZUÁLNE OBRAZY, WOOSTER GROUP, STELARC, ROBERT LEPAGE, VALÈRE NOVARINA, DENIS MARLEAU, LE COLLECTIF MENSUEL

Otázka disciplíny v Suzukiho metóde hereckého tréningu

MgA. Jiří Svoboda

ABSTRAKT V príspevku sa chcem podeliť o svoje skúsenosti s metódou hereckého tréningu uznávaného japonského režiséra Tadašiho Suzukiho. Toto leto som mal možnosť zúčastniť sa jeho workshopu v prefektúre Toyama, kde založil svoj divadelný súbor SCOT a vyvinul vyššie uvedenú metódu. Tá sa zameriava predovšetkým na správne používanie hercovho ťažiska, čo následne vedie k lepšiemu rozkladaniu energie a dychu, a má za cieľ prehĺbiť hercovu prítomnosť na javisku. Okrem toho budem hovoriť aj o jej východiskách a prínosoch, ktoré viedli k tomu, že si metódu osvojilo veľa divadelných spoločností za hranicami Japonska, hlavne v USA a Austrálii, pričom popularita Suzukiho metódy stále rastie. Dôležitým aspektom, o ktorom chcem tiež hovoriť, je herecká disciplína a jej postavenie v dnešnej profesionálnej a pedagogickej praxi. Debaty týkajúce sa tejto témy boli veľmi aktuálne v druhej polovici 20. storočia, avšak s narastajúcou obľúbenosťou tzv. civilného herectva je nutné ich znova otvoriť a nahliadnuť na ne prizmou dnešných okolností.

KLÚČOVÉ SLOVÁ HERECTVO, DISCIPLÍNA, TADAŠI SUZUKI, NEVIDITEĽNÉ TELO, ANIMÁLNA ENERGIA

Koncepcia individuálneho tela v tvorbe nezávislého zoskupenia ODIVO

Mgr. Adam Nagy

ABSTRAKT Príspevok sa zaoberá tvorbou nezávislého zoskupenia ODIVO, ktoré na slovenskej scéne pôsobí už vyše osem rokov. Zakladateľky Mária Danadová a Monika Kováčová sa napriek mladému veku už naplno etablovali v slovenskom divadelnom priestore. Ich tvorba vytvára fúziu troch divadelných druhov, a to činohry, bábkového divadla a súčasného tanca. V centre ich záujmu stojí koncepcia individuálneho tela performera. Telo herca, performera alebo tanečníka vytvára jadro významov, ktoré ovplyvňujú finálnu interpretáciu diela. V diele Stopy v pamäti, kde sú samotné tvorkyne aj performerkami, vypovedajú o po-

ruče autistického spektra. V reperformancii Vnorená zas intímny príbeh sprostredkujú vždy noví interpreti. V príspevku sa budeme zaoberať spomenutými inscenáciami, ktoré sú zamerané na telo a telesnosť performerov. V strede záujmu stojí individuálne telo a jeho schopnosť ovplyvniť východiskovú koncepciu diela.

KLÚČOVÉ SLOVÁ ODIVO, MÁRIA DANADOVÁ, MONIKA KOVÁČOVÁ, TELO, TELESNOSŤ, NEZÁVISLÁ SCÉNA

Chasing waterfalls: vstup umelej inteligencie do hudobného divadla

Mgr. Klára Madunická

ABSTRAKT Na pozadí historického kontextu mapujúceho vstup umelej inteligencie do oblasti hudby a hudobného divadla sa príspevok zameriava na prvú operu v histórii, kompletne skomponovanú AI technológiou. Premiéra Chasing waterfalls sa konala v septembri 2022 v drážďanskej Semperoper. Analýzou dosiaľ nezverejneného notového zápisu sa pokúsime pomenovať špecifiká algoritmu vytvoreného technológiou AI v porovnaní s rukopisom živých (ľudských) autorov. Do popredia sa dostáva tiež otázka, či takto skomponované dielo možno stále nazvať „operou“, nakoľko spolu so živými interpretmi v inscenácii vystupuje aj speváčka vytvorená umelou inteligenciou. Predložený príspevok bude prvým pokusom o analýzu tejto prvotiny spomedzi hudobných diel vytvorených technológiou AI.

KLÚČOVÉ SLOVÁ UMEĽÁ INTELIGENCIA, OPERA, HUDOBNÉ DIVADLO, CHASING WATERFALLS

Koncept generatívnej kreativity v divadelných textoch písaných umelou inteligenciou

Mgr. Tamara Vajdíková

ABSTRAKT Umelá inteligencia dostáva v posledných rokoch veľké množstvo schopností, ktoré sú aj v oblasti divadelnej tvorby predzvesťou budúcnosti. V súčasnosti vzniká viacero paralelných projektov,

v ktorých autorom predlohy — divadelného a následne aj inscenačného textu — sú tzv. veľké jazykové modely, teda textová generatívna forma umelej inteligencie. Príkladom sú v našom kontexte najmä české projekty TheAiTre s hrami Když robot píše hru a Přesvědčení a Plai Prague s hrou The Prague Clockwork Cabaret, na ktoré je výskum v rámci tohto príspevku orientovaný. Preto sa autorka zameria na analýzu takto vytvorených textov, ktoré boli následne inscenované prostredníctvom ľudskej tvorby. Príspevok prináša analytický pohľad spočívajúci v aplikácii súčasnej mediálnej teórie, najmä textov Margaret A. Boden, ktorá sa zaoberá otázkou kreativity umelej inteligencie, s dôrazom na komparáciu medzi živým a syntetickým (počítačom generovaným) obsahom v rámci kreatívneho procesu. Príspevok má za cieľ komunikovať aktuálny aspekt divadelnej tvorby, ktorý je pre 21. storočie už signifikantný.

KLÚČOVÉ SLOVÁ UMEĽÁ INTELIGENCIA, KREATIVITA, DIVADELNÝ TEXT, GENEROVANÝ TEXT, INSCENÁCIA, MEDIÁLNA TEÓRIA

Perspektívy financovania profesionálneho divadla na Slovensku

Dr.h.c., PhDr. Daniela Palaščáková, PhD.

Mgr. art. Jaroslava Sisáková

ABSTRAKT Financovanie profesionálneho divadla na Slovensku je jednou z kritických vecí pre celý proces jeho fungovania, zvlášť pod vplyvom následkov pandémie koronavírusu a niekoľkoročného neriešeného stavu financovania. Uvedené skutočnosti mali za následok chýbajúce nastavenie vnútorných procesov v divadlách a dodržiavanie pravidiel spojených s efektívnym a hospodárnym čerpaním zdrojov. Cieľom príspevku je pomenovať a analyzovať modely súčasného fungovania profesionálneho divadla z hľadiska riadenia, organizačného fungovania a financovania na Slovensku, ale aj v porovnaní so zahraničím. Na vybranom príklade z praxe sa autorky pokúsia navrhnuť možnosti kooperatívneho financovania, čerpania dotácií, viacročného financovania a stability financovania. V súvislosti s uvedeným sa tiež pokúsia navrhnuť nastavenie vhodného modelu a ukazovateľov

naviazaných na fungovanie a financovanie profesionálneho divadla na Slovensku vo všeobecnosti.

KLÚČOVÉ SLOVÁ DIVADLO, FINANCOVANIE, FUNGOVANIE, MODEL, UKAZOVATEĽ

Ilustrácie na predelových dvojstranách
vygenerovala generatívna umelá
inteligencia (Adobe Firefly) podľa
zadania „Divadlo pre 21. storočie“.

The illustrations on the double-page
spreads were generated by generative
artificial intelligence (Adobe Firefly)
according to the prompt “Theatre for
the 21st century”

Fakulta dramatických umení
Akadémie umení v Banskej Bystrici

Faculty of Dramatic Arts, Academy
of Arts in Banská Bystrica

Horná 95, Banská Bystrica

ORGANIZÁTORI
ORGANIZERS

Akadémia
umení
v Banskej
Bystrici

ÚDFV

Ústav divadelnej
a filmovej vedy
CVU SAV

PARTNERI
PARTNERS

u.

fond
na podporu
umenia

APVV

centrum medzinárodnej kultúry

záhrada